

Enkät om kartläggning av kommunkanslier på Åland

Ett Åland för alla
Funktionsrätt Åland

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	2
2	Enkät kartläggning av kommunkanslierna på Åland	2
2.1	Sammanställning av enkät.....	3
2.2	Kommunkansliers deltagande	5
2.3	Förbättrande åtgärder	5
2.4	Förbättringar.....	5
2.5	Utmaningar med tillgänglighetsarbetet	6
2.6	Resurser	6
2.7	Framtida tillgänglighetsanpassningar.....	7
2.8	Stegvis tillgänglighetsförbättrande åtgärder	8
2.9	Kartläggningens betydelse	8
2.10	Övriga kommentarer	8
2.11	Diskussioner om inkomna svaren på enkäten	9
2.12	Slutsatser om enkäten till kommunkanslierna	10

1 Bakgrund

Projektet *Ett Åland för alla* är ett treårigt PAF-finansierat initiativ som pågått år 2023–2026. Projektets huvudsakliga syfte är att sprida information samt kartlägga den fysiska tillgängligheten på allmänna och offentliga platser på Åland.

Projektet kartlade den fysiska tillgängligheten i totalt tio kommunkanslier på Åland: Geta, Hammarland, Lemland, Finström, Saltvik, Jomala, Vårdö, Lumparland, Sund och Mariehamn. Avsikten var att alla 16 kommunkanslier skulle kartläggas men upphörde efter att tio kartlagts.

Varför upphörde kartläggningen av kommunkanslier?

Totalt kartlades tio kommunkanslier av Ålands totala av 16 kommunkanslier. Det framkom flera utmaningar med tillgängligheten i kommunkanslierna och möjligheter till förbättringshöjande åtgärder så pass utmanande att de inte är möjliga att genomföra. Det är inte enbart ekonomiska svårigheter som visade sig vara en begränsning utan även byggnader som är K-märkta eller verksamheter som förflyttas helt från en ort till en annan.

Vissa kommunkanslier hade redan under kartläggningen få besökarantal som blev allt färre ett år efter besöket. Mycket börjar övergå till det digitala och blanketter kan numera hämtas från hemsidan och fyllas i digitalt.

Det här dokumentet är slutvärdering av kartläggningens betydelse och vad det har resulterat i gällande de kommunkanslier på Åland som kartlades.

2 Enkät kartläggning av kommunkanslierna på Åland

I projektets slutskede skickades enkäter ut till alla de kommunkanslier som kartlades under perioden 2023 till 2024. Där gavs kommunerna möjlighet att utvärdera kartläggningen och identifiera vilka underlättande stöd och initiativ de behöver för att kunna genomföra förbättrande åtgärder av den fysiska tillgängligheten. Insamlingen av data skedde via internet genom ett webbaserat formulär med ett urval av standardiserade frågor.

Två kommunkanslier besvarade inte enkäten, dock av olika anledningar. Det ena kommunkansliet ansåg att deras kansli var tillgängligt, trots att kartläggningen identifierade flertalet brister i fråga om tillgänglighet. Det andra kommunkansliet skulle antingen flytta sin verksamhet till en annan plats eller övergå till en helt digital verksamhet, där all kommunikation sker via webben. Vid kompletterande telefonkontakt framkom att delar av verksamheten redan bedrivs digitalt. Även här behöver tillgängligheten granskas för att säkerställa en digitalt inkluderande miljö.

2.1 Sammanställning av enkät

Kartläggningen påbörjades genom att skapa en enkät som skickades ut till samtliga kommunkanslier på Åland. Där kunde kommunen göra en självuppskattning av tillgängligheten och i den framkom medvetenheten rörande den fysiska tillgängligheten. Enkäten bestod av 9 frågor rörande tillgängligheten med en öppen fråga på slutet där kommunen fick möjlighet att kommentera enskilda frågor eller lämna övriga synpunkter. Rapporten är en sammanfattning av kommunernas svar och där är det möjligt att se de enskilda kommunernas svar på frågorna.

Kartläggningarna ligger till grund för att identifiera vilka brister som finns i kommunkanslier och på vilka sätt man kan införa tillgänglighetshöjande förbättringar i byggnader och i vägen till byggnaden. Rapporterna är uppdelade i enkla och svåra åtgärder. Anledningen till den här uppdelningen beror på om åtgärderna kommer att vara kostsamma eller kräva bygglov. Det ger varje kommun möjlighet att kunna åtgärda problem utefter deras möjligheter och budget.

Projektet kartlade den fysiska tillgängligheten i totalt tio kommunkanslier på Åland. Avsikten var att alla 16 kommunkanslier skulle kartläggas men upphörde efter att tio kartlagts. Det framkom flera utmaningar med tillgängligheten i kommunkanslierna och möjligheter till förbättringshöjande åtgärder så pass utmanande att de inte är möjliga att genomföra. Det är inte enbart ekonomiska svårigheter som visade sig vara en begränsning utan även byggnader som är K-märkta eller verksamheter som förflyttas helt från en ort till en annan.

Vissa kommunkanslier hade redan under kartläggningen få besökarantal som blev allt färre ett år efter besöket. Mycket börjar övergå till det digitala och blanketter kan numera hämtas från hemsidan och fyllas i digitalt.

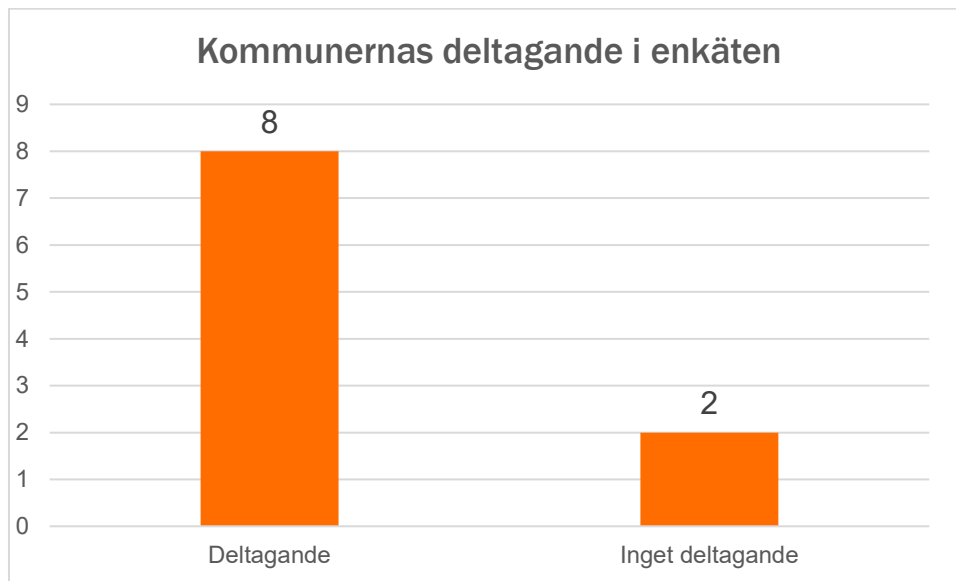
Den enkät som skickades ut under år 2025 var frågor gällande den fysiska kartläggningen av kommunkanslierna och effekten kartläggningen hade rörande utvecklingsmöjligheter när det gäller tillgänglighetsförbättringar.

Enkäten skickades ut direkt till kommundirektörerna med start från och med juni 2025 och svaren analyserades manuellt av projektledaren.

Att inte alla kommuner hade möjlighet att delta påverkar resultatet negativt eftersom enkäten inte handlar om resultatet av kartläggningen utan är en utvärdering av kunskapsutbytet som skedde i samband med den. Enkäten är ett sätt att ta reda på hur informationen mottogs och vad som gjordes med informationen. Det gav kommunerna en möjlighet att konkret påvisa på vilket sätt de skulle behöva ha stöd för att få möjlighet att implementera tillgängligheten i kommunkanslierna. Detta kan i sin tur leda till att hitta lösningar som fungerar för att underlätta kommunernas arbete och att tillsammans hitta en gemensam lösning.

För de kommuner som inte besvarade enkäten finns inget gemensamt mönster eller något som tyder på att det skulle vara en geografisk eller storleksmässig fråga.

Nedan finns ett stapeldiagram som visar hur många svar som kom in gentemot svaren som uteblev.

Figur 1 är ett stapeldiagram över kommunernas deltagande av enkäten. Totalt inkom åtta svar av tio.

Avvikelser i enkätsvaren

Två kommuner avstod från att besvara enkäten med olika motiveringar till varför. Ett kommunkansli har stora förändringar på gång och det andra kommunkansliet valde att helt enkelt inte ta del av enkäten och besvara den.

Geta kommun: Den berörda parten valde att inte besvara enkäten, då de ansåg att innehållet inte var relevant för deras verksamhet. Detta har resulterat i att inga uppgifter har lämnats från denna part.

Orsaken beror på att största delen av verksamheten har flyttats till en annan ort, Finströms kommun. Det finns i dagsläget två personer som arbetar på plats och kommundirektören arbetar på distans. Kundkontakten har minskat och blanketter utförs digitalt. Framtiden är ovisst och hyresavtalet går ut i mars 2026, efter det vet de inte i nuläget om de kommer att byta plats eller vad som händer.

Hammarland kommun: Den berörda parten har valt att inte besvara enkäten. I en kommunikation med parten har det framkommit att de anser att lokalerna i byggnaden redan är tillgängliga och att ytterligare kommentarer därför inte är nödvändiga. Detta ställningsantagande kan tyda på en upplevd brist på överensstämmelse mellan den externa kartläggningen och verksamhetens egen uppfattning om tillgänglighet. Dessa avvikelser kan peka på ett behov av ökad kunskap och dialog kring tillgänglighetsfrågor i allmänhet.

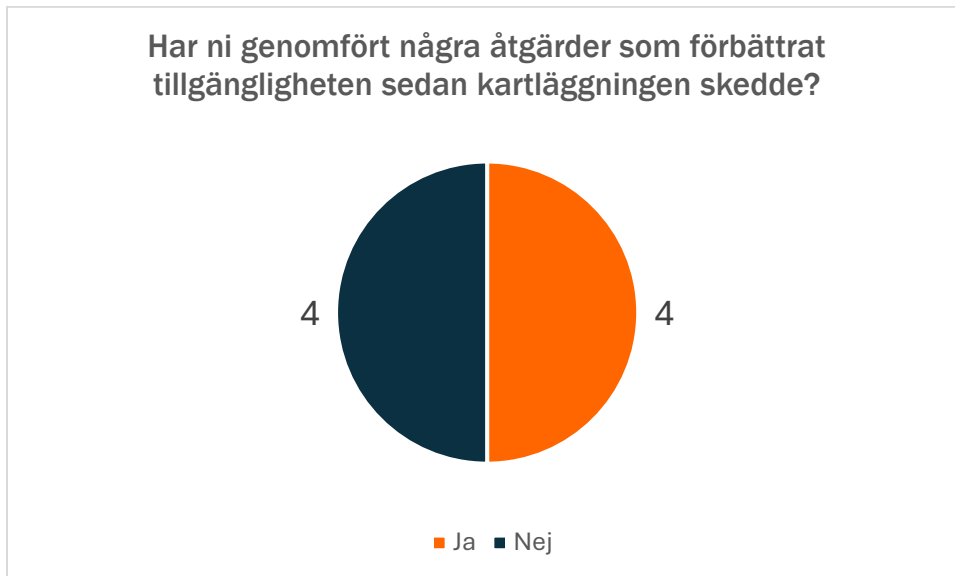
Det är viktigt att påpeka att den fysiska kartläggningen baseras på objektiva kriterier i enlighet med gällande riktlinjer samt rekommendationer och att dessa påvisar tydliga brister i tillgängligheten.

2.2 Kommunkansliers deltagande

De tio kommunkanslier som deltog i enkäten efter kartläggningen är: Sund, Saltvik, Lumparland, Lemland, Finström, Mariehamn, Vårdö, Jomala.

2.3 Förbättrande åtgärder

Fråga 2: Har ni genomfört några åtgärder som förbättrat tillgängligheten sedan kartläggningen skedde?

Figur 2 är ett cirkeldiagram. Fyra kommunkanslier har förbättrat tillgängligheten sedan kartläggningen.

Fyra kommuner uppger att de har förbättrat tillgängligheten i sina kommunkanslier sedan kartläggningen genomfördes, medan fyra kommuner svarar att de inte har gjort några ändringar.

Sammanfattningsvis tyder svaren på att det finns utmaningar med att förbättra tillgängligheten i kommunkanslierna.

2.4 Förbättringar

Fråga 3: Vilka förbättringar har skett?

Av 10 kommunkanslier besvarades frågan av fyra kommuner.

De förbättringar som skett är mindre åtgärder såsom kontrastmarkering av trappsteg och toalettlock samt skyltning. Soptunnor med pedalmekanismer har bytts ut i tillgängliga toaletter. Ett av kommunkanslierna har förbättrat skyltningen enligt våra rekommendationer som stod i rapporten.

Några kommunkanslier rapporterar att mindre åtgärder utförs kontinuerligt i byggnader och vid genomförda projekteringar av ombyggnationer tas tillgänglighetskraven i beaktande. När

det gäller stadsmiljön och förbättringar lyfts den tillgängliga stranden på Lilla holmen och badrullstolen som införskaffades till den.

Slutligen tyder svaren på att upplägget av enkla och svåra åtgärder möjliggjort att tillgänglighetsanpassningar har kunnat genomförts trots utmaningar med budgetterande medel.

2.5 Utmaningar med tillgänglighetsarbetet

Fråga 4: Vad ser ni för utmaningar med att förbättra tillgängligheten?

Baserat på svaren som inkom finns det stora utmaningar med att förbättra tillgängligheten i kommunkanslierna. En del kommunkanslier har brist på tid och pengar, medan andra begränsas av K-märkta byggnader eller att byggnaden är gammal. Vissa av rekommendationerna som lyfts i rapporten, exempelvis som en nedsänkt del till receptionsdisken, kan i ett kommunkansli gå emot säkerhetsrekommendationer från polisen.

Fyra av kommunkanslierna lyfter bristen på budgetmedel som problematisk. Några av kommunkanslierna finns inte på markplan och kräver därför ramp för att nå våningsplanet. På vissa platser är nivåskillnaden så stor att det skulle krävas en lång ramp för att uppnå en tillräckligt flack lutning. I vissa kommunkanslier går det inte att genomföra alla åtgärder som skulle bidra till en mer inkluderande verksamhet.

Det finns kommunkanslier som har en alternativ lösning där tillgängligheten inte kan genomföras som till exempel att möta besökaren på markplan i stället för på andra våningen där det endast finns trappor i anslutning till förbindelseleden.

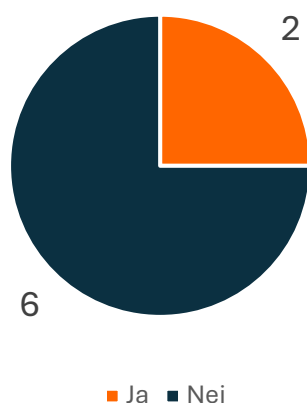
Ett kommunkansli har utmaningar med att deras verksamhet är uppdelad i olika lokaler, vilket gör det utmanande att säkerställa att förbättringsåtgärder omfattar hela verksamheten. Det kan handla om k-märkta byggnader, ekonomiska förutsättningar och kapacitet att hinna projektera förbättrande åtgärder.

Sammanfattningsvis finns det många utmaningar med att förbättra tillgängligheten främst på grund av att byggnaderna är gamla, K-märkta eller att det finns begränsade möjligheter att göra anpassningar i befintliga lokaler. Utöver ekonomiska ansträngningar är även tid en begränsad resurs.

2.6 Resurser

Fråga 5: Upplever ni att det finns tillräckliga resurser för att införa anpassningar som förbättrar tillgängligheten?

Upplever ni att det finns tillräckliga resurser för att införa anpassningar som förbättrar tillgängligheten?

Figur 3 är ett cirkeldiagram. Två kommunkanslier anser att de har tillräckliga resurser för tillgänglighetsförhöjande anpassningar.

Sex av åtta kommunkanslier anser att de inte har tillräckligt med resurser för att förbättra tillgängligheten, vilket tyder på att stöd i olika former, exempelvis rådgivning vid renoveringar skulle gynna tillgängligheten.

Slutligen visar svaren ytterligare att det saknas resurser för att genomföra tillgänglighetsanpassningar på kommunkanslierna, då majoriteten uppger att de inte har tillräckliga resurser.

2.7 Framtida tillgänglighetsanpassningar

Fråga 6: Vilka åtgärder skulle påskynda arbetet för att tillgänglighetsanpassa kommunkansliet?

Av åtta kommunkanslier besvarades frågan av sex kommuner. De flesta lyfter behovet av stödsatser och ekonomiskt stöd som skulle vara behjälpligt för att införa tillgänglighetsanpassningar.

Två av kommunerna föreslår lösningar som skulle underlätta arbetet mot att göra kommunkanslierna mer tillgängliga. En lösning skulle vara att det finns en tillgänglighetskonsult som kan se över samtliga kommunkanslier på Åland. Det skulle även underlätta för de kommuner som anger att det finns en tidsbrist för att lyckas genomföra anpassningar.

En annan föreslagen lösning som framkommer är behovet av en projektanställning som skulle kunna påskynda arbetet. Det innebär en projektledare som tar fram styrdokument och strategier för hur olika lokaler och infrastruktur ska tillgänglighetsanpassas.

Några av kommunkanslierna har redan genomfört omfattande arbete när det gäller att implementera tillgängligheten på kommunkansliet och gör fortlöpande förbättringar i

samband med renoveringar som sker kontinuerligt. De har en plan på vilka åtgärder som är akuta och vilka som kan vänta.

Ett kommunkansli lyfter konkreta behov av det som behöver göras, såsom att bygga en rejäl ramp och avfasade trösklar.

Sammanfattningsvis finns ett stort engagemang i kommunerna för att kunna erbjuda tillgänglighet, men arbetet skulle gynnas av olika former av stödinsatser för att kunna genomföra åtgärder.

2.8 Stegvis tillgänglighetsförbättrande åtgärder

Fråga 7: Vilka resurser och planer finns det för att förbättra tillgängligheten?

Av tio kommunkanslier besvarades frågan av sex.

Två kommunkanslier planerar och försöker att få in budgetmedel stegvis inför tillgänglighetsanpassningar. Ett av kommunkanslierna har konkreta planer för en handikapptolett men saknar medel att genomföra dem. Ytterligare ett kommunkansli inkluderar tillgänglighet i större renoveringsprojekt och ett kommunkansli lyfter stöd som ekonomiska och rådgivande resurser.

Ett av kommunkanslierna hänvisar till tidigare svar där de anser att de inte har några akuta åtgärder som måste åtgärdas omgående.

Slutligen visar svaren att flera kommuner har långsiktiga planer och en vilja att göra de tillgänglighetsanpassningar som krävs men att det saknas resurser där avsaknaden av budgetterande medel är en återkommande utmaning.

2.9 Kartläggningens betydelse

Fråga 8: Var kartläggningen till hjälp?

De överhängande svaren tyder på att kartläggningen ansågs vara till hjälp för de flesta kommunerna och i vissa fall ögonöppnande för att uppmärksamma tillgängligheten på ett annat sätt än man tidigare gjort.

Det fanns ett tvetydigt svar med både ett ja och nej. Detta beror på att kansliet får ungefär en besökare i veckan från allmänheten.

Tre av svaren tyder på att kommunerna var medvetna om bristande tillgänglighet före kartläggningen skedde, att den var för teoretisk och inte såg till förutsättningarna som finns och att kartläggningen ansågs vara begränsad.

Sammanfattningsvis verkar kommunkanslierna nöjda med kartläggningen.

2.10 Övriga kommentarer

Fråga 9: Har ni övriga kommentarer om kartläggningen?

Av tio kommunkanslier besvarades frågan av ett nej som svar.

2.11 Diskussioner om inkomna svaren på enkäten

Ungefär hälften av de som deltog i enkäten besvarade att de har genomfört förbättrande åtgärder när det gäller tillgängligheten.

Enligt svaren framkommer det att enklare åtgärder tagits i beaktande, vilket tyder på att uppdelningen mellan enkla och svåra åtgärder varit till hjälp för berörda parter. Det kan ha varit som en hjälp i att uppmärksamma brister och känna att det är rimligt att genomföra oavsett de resurser som finns.

Hos den andra hälften framkommer det ur svaren att resursbrist påverkar arbetet mot att göra kommunkanslierna tillgängligare.

De förbättringar som kommunkanslierna listar i enkäten kommer att hjälpa besökare eftersom det är anpassningar som förbättrar orienteringen och varningsmarkeringar vid viktiga målpunkter.

Vidare lyfter ett av kanslierna att tillgänglighet är ett pågående arbete i deras verksamhet, vilket Funktionsrätt Åland ser som en positiv aspekt på att tillgängligheten är levande. Ett exempel som lyfts är arbetet för en tillgänglig badstrand på Lilla holmen i Mariehamn.

När det gäller utmaningar med att förbättra tillgängligheten nämns byggnadens utformning, att det kan vara brister i tid och pengar och att vissa tillgänglighetshöjande insatser inskränker de säkerhetsrekommendationer som finns. En del kommunkanslier finner utmaningar i att vissa av våra rekommenderade åtgärder inte går att genomföra, som till exempel en nedsänkt del av receptionsdisken, vilket går emot de säkerhetsrekommendationer som de har fått ta del av. I stället finns en kanslist på plats under kansliets öppettider som tar emot besökare.

Bland svaren har det även inkommit att det finns planer på en eventuell flytt i framtiden till en byggnad som är mer tillgänglig än den som verksamheten befinner sig i idag. Det finns också saker som tyder på att under en kartläggning som inte ger en rättvis bild över hela året som till exempel i det kommunkansli där dörrklockan inte fungerade under kartläggningstillfället men som fungerar övrig tid på året.

Vid frågan om vilka åtgärder som skulle påskynda arbetet med att tillgänglighetsanpassa kommunkanslierna verkar de gemensamt vara av samma åsikt. Att det saknas ekonomiska medel och det framkommer ur svaret att det skulle behövas någon form av projektanställning och styrdokument gällande tillgänglighet.

Ett av kommunkanslierna upplever att de har gjort ett stort jobb gällande tillgänglighet att förbättringar kommer att ske fortlöpande. En värdefull respons och en tanke som bör spinnas vidare på är en projektanställning som skulle kunna påskynda delar av arbetet.

Det finns ett behov av en tillgänglighetskoordinator eller liknande som kan arbeta fram policyer, styrdokument och strategier för hur lokaler ska tillgänglighetsanpassas. Personen kan hjälpa och stötta kommunerna i arbetet mot att få en mer inkluderande plats eller område. Vi på Funktionsrätt Åland stöder den här typen av lösning. Det är viktigt att tillgänglighetsarbetet fortskrider även efter projektets slut.

Näst sista frågan handlade om kartläggningen var till hjälp. De flesta av kommunerna var överens om att kartläggningen var till hjälp medan andra uttrycker sina kunskaper om tillgänglighets som redan fanns från början.

De som höll delvis med upplevde kartläggningen som teoretisk och att det inte togs tillräckligt hänsyn till verksamhetens förutsättningar. Vissa anpassningar och rekommendationer kunde försvåra eller krocka med andra, vilket ytterligare skulle försvåra tillgängligheten. Att majoriteten fann kartläggningen till hjälp tyder på att det finns en vilja att förbättra och inkludera alla.

Det är viktigt att ha i åtanke att kommunerna vill vara tillgängliga och anser att tillgänglighet är viktigt men att det finns en viss problematik med byggnadens struktur.

Ingen besvarade den sista frågan om övriga kommentarer. Orsaken till att den ställdes var för att ge kommunerna utrymme att göra sig hörda kring aspekter som eventuellt saknades i enkäten. Det är möjligt att frågan hade varit enklare att besvara om den hade omformulerats på ett annat sätt. En framtida omarbetning av frågan kan övervägas för att öka dess användbarhet i andra enkäter.

2.12 Slutsatser om enkäten till kommunkanslierna

Det hade krävts en större tydlighet i kartläggningens målsättning och syfte. Förbundet Funktionsrätt Åland genomförde kartläggningarna för att öka kunskapen och medvetenheten ur ett tillgänglighetsperspektiv. Kartläggningarnas primära syfte var att förmedla information om tillgänglighet och erbjuda stöd och vägledning till kommunerna.

Syftet var att tillhandahålla ett underlag som möjliggjorde delaktighet, där varje aktör gavs möjlighet bidra. Flera av kanslierna inledde tillgänglighetsarbetet genom att genomföra enklare åtgärder. Rapporten är avsedd att fungera som ett referensdokument för hur tillgänglighet kan bedömas och implementeras i verksamheten. En rapport utgör dock inte ett levande dokument när råd och rekommendationer förändras, men den kan fungera som ett stöd i att identifiera förbättringsområden inom den egna verksamheten.

Sammantaget visar enkätsvaren att det finns en positiv inställning och vilja att förbättra tillgängligheten, men att konkreta resurser och strukturellt stöd är avgörande för att arbetet ska vara långsiktigt och hållbart. Detta tydliggörs i fråga 2, där kommunerna redogör för vilka tillgänglighetshöjande åtgärder som genomförts. Hälften av kommunkanslierna har implementerat enklare åtgärder, vilket tyder på att det finns gemensamma ekonomiska utmaningar kopplade till att förbättra tillgängligheten. Det kan även bero på att vissa kommunkanslier har färre besökare än andra. Det är viktigt att notera att enkäten inte är

representativ för hela Åland, utan speglar erfarenheterna från de kommunkanslier som ingick i kartläggningen.

De utmaningar som låg till grund för arbetet omfattade även viss ovilja från enskilda kommuner, och i några fall till och med fientlighet, när brister påpekades i kommunkanslierna. Dessa upplevelser var dock begränsade och återger inte projektets övergripande erfarenheter.

Rapporten skriven av:

Alexandra Vilda Gamba
Funktionsrätt Åland
+358 40 189 7453